

transfer

VAKBLAD OVER INTERNATIONALISERING IN HET HOGER ONDERWIJS

Sijbolt Noorda wil échte duidelijkheid

4

jaargang 14 | januari 2007

'NIEUWE WET NEGATIEF VOOR INTERNATIONALE STUDENTEN' | KWALITEITSGARANTIES VOOR
CROSS BORDER HIGHER EDUCATION | BRAZILIË WIL NIET-BLANKEN MEER KANSEN BIEDEN |
TILBURGSE SOCIOLOGEN REDDEN ZICH ZONDER BUITENLANDERS | COLUMN NWO | ALUMNUS

Transfer is een onafhankelijk vakblad voor internationale samenwerking in het hoger onderwijs en onderzoek. Transfer is een uitgave van de Nuffic, de Nederlandse organisatie voor internationale samenwerking in het hoger onderwijs. Verschijnt negen keer per jaar.

Redactie

Martine Postma (hoofdredactie),
Els Heuts, Judith Janssen

Aan dit nummer werkten mee

Rob Burkhard, Dorrit van Dalen, Renée van Kessel-Hagesteijn, Paul Minnee, Marja Verburg, Sylvia Verhulst, Robert Visscher

Beeld

Rianne den Balvert, Niels Bongers,
Erik van der Burgt/Verbeeld, Rob Burkhard,
Peter Hilz/Hollandse Hoogte, Dick de Jager,
Serge Ligtenberg, Susan Meiselas/
Magnum/Hollandse Hoogte, Sam Rentmeester,
Marja Verburg, Herman van der Wal,
Jos Walenkamp, Arie Wapenaar

Redactieraad

Madeleine Gardeur (Universiteit van Groningen),
Joep Huiskamp (Technische Universiteit Eindhoven),
Yvonne van de Meent, Fred Paats (ITC),
Janina Victor (Nuffic)

Redactieadres

Nuffic, postbus 29777, 2502 LT Den Haag,
tel. 070 – 426 0126, fax 070 – 426 0399,
e-mail mpostma@nuffic.nl,
jjmjanssen@nuffic.nl

Abonnementen

€ 64 per jaar. Meer abonnementen: prijs op aanvraag. Abonnementprijs België, Ned. Antillen € 69. Abonnementprijs buitenland € 82. Losse nummers € 11. Abonnementen kunnen schriftelijk tot uiterlijk 1 augustus van het lopende abonnementsjaar worden opgezegd. Bij niet tijdige opzegging wordt het abonnement automatisch met een jaar verlengd.

Abonnementenadministratie

Nuffic, Transfer, Postbus 29777,
2502 LT Den Haag, tel 070 – 426 0211

Advertenties

Bureau van Vliet, tel 023 – 571 4745

Vormgeving en lay-out

Sabrina Luthjens BNO en Brigitta Opstal
(www.makingwaves.nl)

Druk

Drukkerij Deltahage, Den Haag

Overname artikelen

Het overnemen en vermenigvuldigen van artikelen uit *Transfer* is slechts geoorloofd na schriftelijke toestemming van de hoofdredactie.

Foto omslag

Sijbolt Noorda
Foto: Serge Ligtenberg

Transfer 5 verschijnt op 23 februari 2007

Op zoek naar de juiste koers

De decembermaand is voorbij en Nederland gaat weer over tot de orde van de dag. Ook in het hoger onderwijs is het weer *business as usual*. Zo begint binnenkort alweer de selectie voor allerlei beurzenprogramma's. Want voor we het weten, is het zomer en moet alles rond zijn voor het studiejaar 2007–2008. Vele instellingen zullen zich ook dit jaar weer in het buitenland presenteren op de talrijke onderwijsbeurzen die in diverse landen worden gehouden. Met kleurrijke brochures en positieve verhalen over Engelstalig onderwijs, goede begeleiding en de toegankelijkheid van de Nederlandse docenten. Maar hoe effectief zijn zulke *fairs*, waar toch veelal 'bulkwerk' wordt geleverd? Het afgelopen jaar al gingen steeds meer stemmen op voor maatwerk in de werving van internationale studenten. Bijvoorbeeld door deze studenten niet alleen een studie aan te bieden, maar ook een stage. Zodat ze straks niet alleen een diploma mee naar huis nemen, maar ook werkervaring. Steeds meer kenners menen dat Nederland zich moet richten op zulke niches van de internationale hogeronderwijsmarkt. Dat zou nuttiger zijn dan in het verkooppraatje vooral de kwaliteit of het internationale karakter van het Nederlandse hoger onderwijs te benadrukken.

De ontwikkelingen op dit gebied zullen het komende jaar verdergaan – wat dat betreft staat er een interessante tijd voor de deur. Een tijd van experimenteren, van discussiëren, van opinievorming. Een tijd waarin langzaam maar duidelijk zal worden welke richting voor het Nederlandse internationaliseringsproces de juiste is. *Transfer* hoopt ook dit jaar weer aan dat proces bij te dragen door vroegtijdig trends te signaleren en te analyseren en prikkelende achtergrondartikelen en opinies te plaatsen.

Dat gebeurt met ingang van het volgende nummer onder leiding van een nieuwe hoofdredacteur: Els Heuts. Zij zal, samen met bureauredacteur Judith Janssen, de koers van *Transfer* bewaken. Ik heb er alle vertrouwen in dat het een goede koers zal zijn. Ik wens de redactie de komende tijd veel succes en vooral veel plezier bij het maken van *Transfer*!

MARTINE POSTMA

transfer@nuffic.nl

8

Binair stelsel is een ‘grove versimpeling’

Sijbolt Noorda ligt er niet wakker van als hogescholen zich in het buitenland university noemen. ‘De naam universiteit is een onbeschermde titel. Het gaat erom wat achter die naam schuilgaat.’ De nieuwe VSNU-voorzitter pleit voor een helder classificatiesysteem om instellingen te ordenen.

12

Internationalisering na 2008

In 2008 wordt, zoals het er nu uitziet, de nieuwe wet op de financiering van het hoger onderwijs ingevoerd. Universiteiten en hogescholen vrezen negatieve gevolgen voor internationale studenten. ‘De nieuwe wet staat haaks op de internationaliseringsambities van het kabinet’, meent de Radboud Universiteit Nijmegen.

18

Kwaliteitsgaranties voor Cross Border Higher Education

Hoger onderwijs, aangeboden door buitenlandse partijen. Sommigen noemen het een ‘nieuwe vorm van imperialisme’, anderen menen dat Cross Border Higher Education (CBHE) voor arme landen onontbeerlijk is. Op een Nuffic-seminar werden onlangs manieren besproken om in elk geval de kwaliteit van CBHE te waarborgen.

24

Brazilië discussieert over positieve discriminatie

In toekomstig NESO-land Brazilië hebben niet-blanken maar weinig kans om hogerop te komen. Komend voorjaar stemt de Braziliaanse kamer van afgevaardigden over een wetsvoorstel om openbare universiteiten te verplichten een vast percentage zwarte en indiaanse studenten aan te nemen.

En verder

- 2 Colofon en redactioneel 4 Nieuwsberichten 15 Column Renée van Kessel-Hagesteijn
- 16 Onderzoek zonder grenzen: Universiteit van Tilburg 21 Ambassade belemmert selectie toptalent
- 22 Vliegende Hollander 26 Alumnus 28 Opinie 30 Agenda

Koen Geven voorzitter Europese studentenvakbond

De 22-jarige Koen Geven is in Parijs gekozen tot voorzitter van de Europese studentenvakbond ESIB. De ESIB is een koepelorganisatie van meer dan vijftig studentenbonden uit 37 landen en vertegenwoordigt de belangen van Europese studenten op het gebied van onderwijs, economie en cultuur. Geven is de eerste Nederlander die de internationale studentenbond gaat leiden. De student politicologie heeft al behoorlijk wat ervaring met studentenzaken. Hij was bestuurslid van de Landelijke Studentenvakbond (LSVb) en werkte eerder als marktwerkings-expert bij de Europese bond. Geven heeft hoge verwachtingen van zijn nieuwe functie bij ESIB. In de anderhalf jaar dat hij voorzitter is, wil hij de omstandigheden van studenten op veel gebieden verbeteren. Want problemen zijn er genoeg, laat hij weten. “Er moeten meer jongeren naar het hoger onderwijs, ook volgens de Lissabonstrategie. Maar tegelijkertijd zijn de collegegelden hoog en de studiebeurzen laag. En door de liberalisering van het onderwijs richten instellingen zich meer op promotie dan op het verbeteren van hun onderwijs.” Geven hoopt met een intensieve lobby de Europese tendens tot liberalisering enigszins te keren. “We willen een stevige coalitie vormen.”

Op 1 februari begint Geven in zijn nieuwe functie. Standplaats is uiteraard Brussel: “Dicht bij de Europese organisaties.” (JJ)

Koen Geven

Foto: Rianne den Balvert

Wageningen opent kantoor in Zuid-Amerika

Wageningen Universiteit en Researchcentrum (WUR) opent in april een *Latin America Office* in Brazilië. Het kantoor wordt gevestigd in Piracicaba, bij de Universiteit van São Paulo. Met de Zuid-Amerikaanse vestiging wil WUR de banden met vooral Brazilië, Argentinië, Chili en Mexico aanhalen. “We willen nieuwe initiatieven ontwikkelen op het gebied van onderzoek en onderwijs, maar ook op het gebied van financiering voor activiteiten. Daarnaast willen we ons netwerk van strategische partners in de publieke en private sector uitbreiden”, vertelt Peter Zuurbier van Wageningen International. Thema’s waarop het Zuid-Amerikaanse kantoor zich zal gaan richten, zijn onder meer biotechnologie/genomics,

voedselveiligheid en -kwaliteit, *natural resources*, biobrandstoffen en aquacultuur/oceanografie. “Die thema’s staan in Brazilië, Argentinië, Chili en Mexico op de onderzoeksagenda en worden ook in Wageningen belangrijk gevonden. Verder sluiten ze aan bij de thema’s in het Zevende Kaderprogramma van de Europese Unie”, aldus Zuurbier, die zich zelf in Brazilië gaat vestigen. De Nederlander verwacht dat als gevolg van de opening van het kantoor in São Paulo, meer Latijns-Amerikaanse PhD-onderzoekers naar Wageningen zullen komen. “En uiteraard zitten er ook studentenuitwisselingen aan vast.” Hoeveel geld met de oprichting van het kantoor is gemoeid, wil Zuurbier niet zeggen. (MP)

Buitenlandse student uit 'hogere klasse'

Zes van de tien Europese studenten in Nederland volgen een hbo-opleiding, de meesten op het gebied van landbouw, economie, taal en cultuur of gezondheidszorg. Buitenlandse wo'ers studeren vooral economie, psychologie, lucht- en ruimtevaart of architectuur. Dat is te lezen in de *Studentenmonitor 2005*, die in november voor de zesde maal is verschenen.

In vergelijking met Nederlandse studenten zijn de buitenlanders afkomstig uit hogere sociale milieus. Ze krijgen

ook wat meer financiële steun van thuis. Een op de vijf woont bij ouders (vooral instellingen in de grensstreken zijn populair) of verzorgers en acht van de tien zijn tevreden over hun woon-situatie.

Europese studenten kiezen volgens de *Studentenmonitor* vooral voor Nederland als de opleiding van hun keuze in hun eigen land niet wordt geboden. De kwaliteit van opleiding en instelling, op het gebied van onderzoek en onderwijs, is voor de

studenten van doorslaggevend belang. Studiefinanciering speelt bij een kleine groep mee, maar is ook voor deze studenten geen beslissende factor. De goed leesbare monitor wordt in opdracht van OCW gemaakt door de Nijmeegse onderzoeksinstituten ResearchNed en ITS. Dit jaar is een heel hoofdstuk gewijd aan internationale studentenmobiliteit.

Het rapport is gebaseerd op een enquête onder bijna 12.000 studenten (pdf op www.studentenmonitor.nl). (DVD)

*De toekomstige
onderwijs-
locatie van het
Windesheim
Honours College*

Foto: Herman van der Wal

Flinke subsidie voor 'Oxford aan de IJssel'

Het Windesheim Honours College, de hbo-variant van het *university college*, heeft 1,9 miljoen euro gekregen van het ministerie van OCW. Staatssecretaris Bruins overhandigde de cheque eind november hoogstpersoonlijk aan de Zwolse hogeschool. Het geld is bedoeld om de komende drie jaar het eerste internationale *college* op hbo-plusniveau goed neer te zetten. De Hogeschool

Windesheim streeft naar ongeveer 40 procent internationale studenten, waarvan een groot deel uit ontwikkelingslanden moet komen. De eerste lichting excellente studenten begint in september 2008.

Het Zwolse college is op dezelfde leest geschoeid als zijn universitaire tegenhangers in Maastricht, Utrecht en Middelburg. De drie studierichtingen 'handel, transport en logistiek',

'technologie en duurzame ontwikkeling' en 'gezondheids- en sociale wetenschappen' hebben een zeer internationaal karakter en zijn gericht op internationaal ondernemerschap. De voertaal is Engels en er zal streng worden geselecteerd. Havisten worden pas toegelaten met een hbo-propedeuse op zak. Per jaar worden tweehonderd studenten aangenomen die in drie jaar hun bachelor

kunnen halen. De VU in Amsterdam, fusiepartner van Windesheim, staat garant voor aansluitende mastertrajecten. Het collegegeld is twee keer zo hoog als normaal. Windesheim wil een fonds stichten van minimaal 4 miljoen euro, waaruit beurzen kunnen worden verstrekt. Het onderwijs wordt gegeven in historische panden in de Zwolse binnenstad. (EH)

Foto: Dick de Jager

Strijdige regels hinderen Europese topmasters

Wederzijdse erkenning van accreditaties, *joint degrees* en een kwaliteitslabel zijn belangrijke voorwaarden voor een succesvolle verlenging van het Erasmus Mundus-programma. Dat bleek in november op de dag van de Europese hogeronderwijsprogramma's in Utrecht. Erasmus Mundus draait sinds 2004 en is bedoeld om het Europese hoger onderwijs in derde landen te promoten. Minimaal drie hogeronderwijsinstellingen bieden gezamenlijk een masteropleiding van topkwaliteit aan, waarvoor studenten een beurs kunnen krijgen. Europa kent inmiddels tachtig Erasmus Mundus-masters. Daarbij zijn veertien Nederlandse instellingen betrokken. Vanaf het studiejaar 2009/2010 begint de tweede fase. De Europese Commissie inventariseert daarom nu knelpunten en wensen.

“Je hebt de ambitie om een internationaal top-programma aan te bieden, maar je loopt aan tegen verschillen in nationale regelgeving en ingewikkelde visumprocedures. Dat is zeer frustrerend”, aldus Wicher Schreuders, coördinator van de master *Law en Economics* van de Erasmus Universiteit Rotterdam. “De accreditatieregels van de verschillende landen zijn strijdig en *joint degrees* zijn volgens de Nederlandse wet niet toegestaan. Mijn opleiding is in totaal zes keer beoordeeld. Dat brengt een enorme hoeveelheid administratief werk met zich mee.” Ondanks het vele werk is Schreuders, net als de andere betrokkenen, enthousiast over het masterprogramma. De belangstelling voor Erasmus Mundus in Europa is groot. Voor de laatste aanvraagronde werden 155 voorstellen ingediend, waarvan er 23 zijn geselecteerd. (EH)

FION heft zichzelf op wegens ‘dunne agenda’

De Federatie voor Internationaal Onderwijs Instellingen Nederland (FION) heeft zichzelf per 1 januari opgeheven. Het orgaan achtte zichzelf overbodig geworden door het succes van het Platform for International Education (PIE). Dat platform werd in 2002 opgericht, nadat het Netherlands Fellowship

Programme (NFP) behalve voor de IO-instellingen ook was opengesteld voor universiteiten en hogescholen, en het beheer was overgedragen aan de Nuffic. Door die twee ontwikkelingen was de FION niet meer “het meest effectieve instrument om de belangen van NFP-deelnemers en -uitvoerders te behartigen”, zo schreef de federatie eind vorig jaar

in een persbericht. Het PIE heeft zich volgens de FION “inmiddels bewezen als primaire gesprekspartner van overheid en Nuffic inzake ontwikkelingssamenwerking, waaronder de vormgeving en uitvoering van NFP en NPT”. Martien Molenaar, die voorzitter van de FION was, vindt het niet jammer dat de federatie is opgehe-

ven. “De situatie is in de loop der jaren veranderd. De agenda werd de laatste tijd te dun. Ik vind het een redelijk besluit; je moet niet doorgaan met dingen die zijn geweest.” Behalve door het PIE worden ook taken van de FION overgenomen door SAIL, de koepelorganisatie van vijf graadverlenende IO-instellingen. (MP)

Neth-Er informeert over Europese ontwikkelingen

Nederlandse organisaties voor onderwijs, onderzoek en innovatie moeten zich meer laten gelden in Brussel. De onlangs opgerichte vereniging Neth-Er is in het leven geroepen om de instellingen hierbij te ondersteunen en hun invloed op en inkomsten uit Europese programma's te vergroten.

Neth-Er is de opvolger van het *Netherlands house for Science and Technology* (NEST) en vertegenwoordigt in Brussel onder meer de belangenverenigingen van mbo, hbo en universiteiten.

Het bureau, dat bestaat uit vijf medewerkers en voorzitter Frans van Vught, wordt officieel op 22 februari geopend, maar is sinds begin oktober operationeel. "Wij zijn geen lobbykantoor", benadrukt medewerker David Bohmert. "Wij faciliteren onze leden en brengen via onze nieuwsbrief actuele ontwikkelingen in het Europese onderzoeks-, innovatie- en onderwijsbeleid in kaart. We houden presentaties, nemen deel aan een aantal netwerken en laten zien waar kansen liggen."

In 2010 moet een aantal doelen uit de Lissabonstrategie en de Bolognaverklaring zijn gehaald. "Daardoor ontstaat veel ruimte voor het hoger onderwijs", aldus Bohmert. "Het is belangrijk dat de instellingen met ideeën over het Europese hoger onderwijs komen, want op dit moment is er een leemte in de gedachtevorming." (EH)

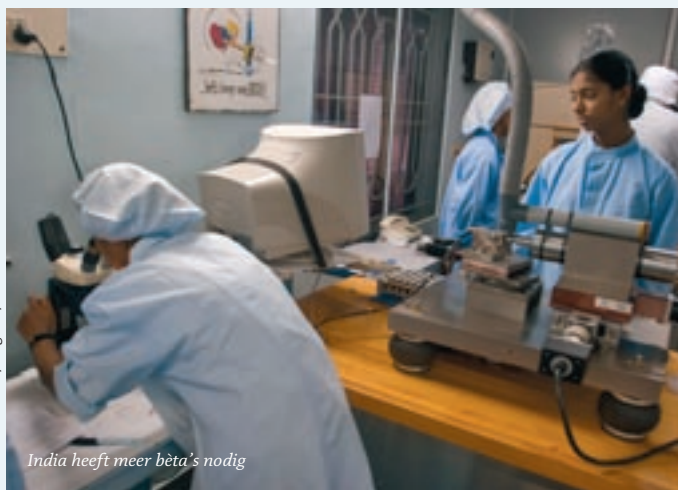

Foto: Susan Meiselas/Magnum/HH

India heeft meer bèta's nodig

Britten zijn van alle Europeanen het **minst mobiel**.

Studenten uit **Groot-Brittannië** studeren slechts zelden een tijdje over de grens. Dat blijkt uit cijfers van het Europese **Erasmusprogramma** van het afgelopen jaar. Het aantal Britse studenten dat een deel van zijn studie in het buitenland volgt, **neemt zelfs af** terwijl de Erasmusbeurzen in de meeste Europese landen kunnen rekenen op een **groeijende populariteit**.

Reden voor deze **honkvastheid** is volgens de krant *Le Monde* dat er op **Britse scholen** weinig aandacht is voor vreemde talen en culturen. Daarnaast zorgen de **hoge collegegelden** in Engeland ervoor dat studenten hun studie het liefst zo snel mogelijk willen afronden. Een semester in het buitenland kan alleen maar voor ongewenste **vertraging zorgen**, zo is vaak de redenering. John Reilly, directeur van de Erasmus Council, denkt dat ook de **mentaliteit** van de studenten een probleem is: "Britten zijn minder gevoelig voor de interculturele kanten van Europa", constateert hij. Groot-Brittannië blijft nu eenmaal een **eiland**.

In een ander deel van de Angelsaksische wereld vindt er juist een **omgekeerde beweging** plaats. Amerikaanse studenten worden steeds **avontuurlijker** in het studeren over de grens. Waren voorheen de **Engelstalige landen** als Groot-Brittannië en Australië veruit het populairst, nu zien de Amerikanen ook steeds vaker de charme van bestemmingen als **China, India en Argentinië**. De twee laatste landen zagen in 2005 het aantal Amerikaanse studenten dat naar hun land kwam, **verdubbelen**. Volgens Allan Goodman, directeur van het Institute of International Education, zijn er verschillende redenen voor deze trend, maar is de belangrijkste een **mentaliteitsverandering** na de aanslagen van **11 september**. "Amerikanen zijn wakker geschud en ontdekken dat er ook een wereld is buiten hun eigen land."

De **mobilititeit** van studenten en werknemers kan ook té goed lopen. Dat is het geval in **India**. Daar dreigt een groot **tekort aan bèta's** nu de vraag naar goedkopere werknemers in het Westen toeneemt. Hoewel er jaarlijks 400.000 studenten **afstuderen** in een technische richting en het aantal **onderwijsinstellingen** fors groeit, is er onvoldoende kennis om de vraag in zowel binnen- als buitenland aan te kunnen. Het ministerie van Handel hoopt nu **buitenlandse investeerders** te vinden die geld willen steken in een uitbreiding van het Indiase **hoger onderwijs**. (JJ)

VSNU-VOORZITTER PLEIT VOOR
HELDER SYSTEEM OM INSTELLINGEN
TE CLASSIFICEREN

‘Het binaire stelsel is een grove versimpeling’

*Sijbolt Noorda: “Het nastreven van verschil
in het hoger onderwijs is belangrijk.”*

De universiteiten moeten harder lopen op internationaliseringsgebied, vindt Sijbolt Noorda, de nieuwe voorzitter van de VSNU. "De instellingen moeten zich in het buitenland als collectief presenteren. Nederland is nu onvoldoende zichtbaar als perfect alternatief voor de Verenigde Staten, Australië en Engeland."

Sijbolt Noorda (1945) is net in zijn nieuwe functie aangetreden, als *Transfer* hem spreekt. Vier dagen eerder begon hij in Den Haag, waar de belangenorganisatie van de universiteiten op een steenworp afstand van de regeringsgebouwen is gehuisvest. "Het aantrekkelijkste van deze baan is voor mij de combinatie van besturen en doceren", vertelt hij. Want naast het voorzitterschap van de VSNU geeft hij twee dagen per week college aan de Universiteit van Amsterdam.

"Lesgeven is het mooiste wat er is", aldus Noorda. Geschiedenis van de bijbelinterpretatie is zijn specialisme. Maar als bestuurder, eerst bij de Vrije Universiteit, later bij de UvA, is hij aan lesgeven de laatste zestien jaar niet meer toegekomen. "Ik houd van de universiteit. Ik ben er na mijn afstuderen gaan werken en ben er niet meer van losgekomen. Het is blijkbaar mijn levenswerk."

De leden van de universiteitenvereniging zien hun nieuwe voorman als een interessante gesprekspartner. De wetenschappelijke wereld kent hij door en door. Hij is na Willy van Lieshout de eerste voorzitter die zelf een universiteit heeft geleid. Met de ambitieuze doelen die hij op internationaal terrein heeft nagestreefd, zoals de oprichting van een *Amsterdam House* bij Columbia University, is de verwachting dat Noorda de internationale oriëntatie van de VSNU gaat versterken.

"Internationaal werken wordt de gewoonste zaak van de wereld. Zelfs bij een studie als Nederlands recht heb je te maken met Engelssprekende cliënten met wie je op niveau moet kunnen praten. En zo zijn er duizenden voorbeelden te noemen."

Bleek stuk

Internationalisering is een *must* voor het hoger onderwijs, maar het heeft lang geduurd voordat dat besef op het departement van Onderwijs goed doordrong. Noorda heeft er nooit een geheim van gemaakt dat hij de ambities op internationaliseringsgebied van

voormalig staatssecretaris Rutte mager vond. "De Internationaliseringsbrief uit 2004 is een tamelijk bleek stuk. En een groot aantal zaken is nog steeds niet uitgevoerd. Een *joint degree* is wettelijk niet mogelijk. Dat is een ongeregeld gebied, terwijl zo'n diploma van groot belang is bij het ontwikkelen van internationale programma's. Nu moeten de instellingen allerlei noodverbanden leggen. Maar ik ben een

optimist. Ik merk bij de ambtenaren op OCW dat ze het belang van internationalisering steeds meer inzien."

Ook de kennisbeurzen, een ander voornemen uit de Internationaliseringsbrief, zijn nog niet ingevoerd. Onlangs werd bekend dat de invoering tot september 2009 is uitgesteld. Noorda gaat ervan uit dat er een goede en ambitieuze overgangs-

regeling komt. "Het aantrekken van buitenlands talent mag niet in een dip raken. Het duurt dan zo lang voordat je je positie weer terug hebt. Goede beurzenprogramma's zijn essentieel. Je kunt over de hele wereld de hoogste collegegelden vragen, als daar maar een beurs tegenover staat. We onderschatten de functie van beurzen."

Open instelling

Maar ook de universiteiten moeten op internationaliseringsgebied een paar stapjes harder lopen, vindt de nieuwe voorzitter. "Ik wil daar een gezamenlijke ambitie van maken. De Nederlandse instellingen nemen wat onderzoek betreft een goede positie in de wereld in. Men weet ons te vinden. Maar onze onderwijspositie blijft daarbij achter. We moeten meer gekwalificeerde buitenlandse studenten hiernaartoe halen en we moeten hun goede programma's bieden. Het bacheloronderwijs verdient meer aandacht."

Een sterk punt voor Nederland is volgens hem de vrije en open opstelling van wetenschappelijke instellingen. "Veel grote landen drukken hun nationale stempel op het onderwijs. Ik heb zelf in de VS gestudeerd en merkte daar dat het onderwijs werd

"Je kunt de hoogste collegegelden vragen, als daar maar een beurs tegenover staat"

bepaald door de Amerikaanse manier van naar de wereld kijken. Ook in Engeland gebeurt dat. Maar hier opereert men vrijer en opener. En buitenlandse studenten stellen dat op prijs.”

Gekissebis

Noorda wil de instellingen ervan overtuigen dat ze zich in het buitenland als collectief moeten presenteren. “Nederland is nu onvoldoende zichtbaar als perfect alternatief voor landen als de Verenigde Staten, Australië en Engeland. Neem een land als India. De vraag naar hoger onderwijs is daar enorm groot. Ik had vorige week een gesprek op de ambassade van India en daar ziet men ook graag dat de universiteiten als collectief optreden. Dat moet ik mijn collega’s duidelijk zien te maken.”

Om het Nederlandse hoger onderwijs goed over het voetlicht te brengen is het van groot belang dat hogescholen en universiteiten het met spoed eens worden over de classificatie van hun instellingen, vindt Noorda. “Ik heb nadrukkelijk de ambitie om dat vraagstuk op te lossen. Dat is belangrijk voor Europa.” Het gekissebis van de VSNU en de HBO-raad over de titulatuur van hun afgestudeerden wordt in het buitenland spottend *The Dutch obsession* genoemd. Maar de nieuwe VSNU-voorzitter verzet zich tegen het beeld dat alleen Nederland iets heeft uit te leggen

“Je hoeft je niet per se op de armste landen te richten”

over zijn hogeronderwijsstelsel. “In Europa is het hoger onderwijs heel verschillend georganiseerd en het is overal ingewikkeld. In Engeland heet alles universiteit, maar er zijn maar ongeveer dertien onderzoeksintensieve universiteiten. Duitsland hanteert een binair systeem, maar aan de *Fachhochschulen* werken veel gepromoveerde wetenschappers die goed onderzoek verrichten. En in Frankrijk vindt veel onderzoek niet aan de universiteiten plaats. Het is dus overal anders geregeld en dat zal in de komende decennia gehomogeniseerd moeten worden. Een helder classificatiesysteem is daarvoor onontbeerlijk.”

Schijn duidelijkheid

Noorda heeft bedenkingen bij het binaire stelsel; dat levert slechts schijn duidelijkheid op. “Het binaire stelsel is een grove versimpeling van de werkelijkheid. Er zijn meer varianten in ons hoger onderwijs en die hebben we ook nodig. Van de tweejarige opleidingen is altijd weinig werk gemaakt. Het nastreven van verschil in hoger onderwijs is belangrijk. We moeten wennen aan meer variatie en die bestaat bij de gratie van geaccepteerde helderheid.”

Hij verwijst naar de Verenigde Staten. “Daar heb je negen typen instellingen. Zo’n ordeningsprincipe zou veel problemen wegnemen. De naam universiteit is een onbeschermd titel. Het gaat erom wat achter die naam schuilgaat. Daarom zijn de kenmerken van een instelling zo belangrijk. Die moeten we in kaart brengen.” Zolang dat classificatiesysteem er niet is, moeten we ons eigen verhaal duidelijk vertellen, stelt Noorda. “We kunnen trots zijn op ons hoger onderwijs. We hebben goede hogescholen met goede opleidingen, maar het onderzoek staat nog in de kinderschoenen. En er zijn maar weinig landen waar aan alle universiteiten onderzoek wordt verricht.”

Ook de Europese universiteitenvereniging EUA hecht sterk aan een helder classificatiesysteem. Diezelfde EUA is bezig de statuten te herzien. Tot nu toe konden hogescholen geen lid worden; alleen een geassocieerd lidmaatschap was toegestaan. De EUA

overweegt om hogescholen nu ook een volwaardig lidmaatschap te bieden en polst momenteel haar leden over dat onderwerp. Noorda staat daar niet afwijzend tegenover. Net zomin als hij er wakker van ligt dat hogescholen zich in het buitenland *university* noemen. “Het gaat om de kenmerken van een instelling.”

Koddig

Als VSNU-voorzitter zal Noorda ook nauwlettend de ontwikkelingen rond het *European Institute of Technology* (EIT) volgen, dat volgens de Europese Commissie het Europese antwoord moet worden op het vermaarde Massachusetts Institute of Technology (MIT). “De vergelijking met het MIT heb ik altijd koddig gevonden”, zegt Noorda. “Dat is een universiteit die al buitengewoon lang bestaat en een brede onderzoeksagenda heeft. Amerika is wat dat betreft vaak een soort sprookjesboek. Er worden snel vergelijkingen getrokken, maar men stelt zich vaak niet goed op de hoogte van hoe het werkelijk zit. Het is helemaal niet de bedoeling dat we ergens een instituut gaan bouwen. We willen door goede samenwerking en netwerkvorming een extra impuls geven aan het bèta- en techniekonderzoek in Europa met de daarbij behorende spin-off. Het EIT is nog in de ontwerpfase. Maar we moeten goed letten op de best mogelijke vormgeving van zo’n instituut. Het feitelijke doel mag niet op de achtergrond raken. Maar zulke positieve impulsen zijn belangrijk.”

Ook wat betreft ontwikkelingssamenwerking ziet Noorda kansen. “We zijn bezig met een plan om de expertise van de universiteiten in te schakelen bij het maken van ontwikkelingsbeleid en de evaluatie daarvan. Buitenlandse Zaken is zeer geïnteresseerd in onze bijdrage. Een aantal hoogleraren, Buitenlandse Zaken en WOTRO (Stichting voor Wetenschappelijk Onderzoek van de Tropen, red.) hebben de koppen bij elkaar gestoken. Het heeft mij aangenaam verrast dat de experts hier als collectief naar kijken. Vroeger was er veel meer sprake van versnippering. Ik verwacht veel van dit initiatief.”

Een belangrijke voorwaarde voor het slagen van ontwikkelingsprojecten is de continuïteit, vindt Noorda. “Drie jaar is niks voor een project. Dan is het gedoemd te mislukken. Het gaat om de lange termijn. Er moet veel meer continuïteit in de projecten komen. Als ik de staf van minister Van Ardenne beluister, heeft men daar wel oren naar. Maar het is afwachten wat voor politieke wind er de komende tijd gaat waaien.”

En, vindt Noorda, “je moet goed uitkijken in welke landen je je energie steekt. Dat hoeven niet per se de allerarmste landen te zijn. Goede intenties zijn niet voldoende. Er moet in een land een basis zijn voor constructieve initiatieven. Het moet in ieder geval politiek stabiel zijn, anders is het dweilen met de kraan open.”

ELS HEUTS

THEOLOG UIT GEREFORMEERD ONDERWIJZERSGEZIN

Sijbolt Noorda (1945) groeide op in een groot gereformeerd onderwijzersgezin in het Groningse dorp Westeremden. Hij studeerde theologie aan de Vrije Universiteit en aan het Union Theological Seminary van Columbia University in New York. Aan de Vrije Universiteit werkte hij als wetenschappelijk medewerker bijbelinterpretatie en her-

meneutiek. In 1984 trad hij tot het college van bestuur van de VU toe. Hij promoveerde in 1989 aan de Universiteit Utrecht. In 1991 werd hij naar de Universiteit van Amsterdam gehaald om de faculteit Godgeleerdheid te reorganiseren. Zeven jaar later werd hij voorzitter van het college van bestuur en tevens bestuursvoorzitter van de

Hogeschool van Amsterdam. Noorda heeft aan de wieg gestaan van de fusie tussen de Amsterdamse hogeschool en de UvA, een plan dat veel weerstand opriep. De besturen fuseerden in 2003, de instellingen zijn nog niet gefuseerd omdat dat wettelijk nog niet mogelijk is. Om dat laatste zijn vooral medewerkers van de UvA niet rouwig. (EH)

BUITENLANDSE STUDENT GAAT DOOR NIEUWE
WET MEER BETALEN VOOR ONDERWIJS

Internationalisering na 2008

De nieuwe wet op de financiering in het hoger onderwijs heeft negatieve gevolgen voor internationale studenten, vrezende veel instellingen. Een van de klachten: 'Instellingen gaan zich mogelijk alleen nog richten op de werving van EU-studenten, en dat is geen goede ontwikkeling.'

"Ga naar Nederland!" De Britten zijn ervan overtuigd, zo blijkt uit een artikel uit de kwaliteitskrant *The Daily Telegraph* van afgelopen augustus: een studie in Nederland is te prefereren boven één in eigen land. Nederland heeft immers veel Engelstalig onderwijs, levert hoge kwaliteit en je betaalt minder dan in Groot-Brittannië zelf. Nog wel, want op financieel gebied gaat er de komende tijd voor internationale studenten in Nederland heel wat veranderen. Door de invoering van de nieuwe wet op het hoger onderwijs wordt een Nederlandse studie voor buitenlanders volgens sommigen een dure en ingewikkelde zaak. Een belangrijk onderdeel van het nieuwe bekostigingsstelsel, dat zoals het er nu uitziet in 2008 wordt ingevoerd, zijn de leerrechten. Leerrechten kun je zien als een soort strippenkaart voor studie. Een student krijgt een virtuele zak geld waarmee hij per jaar volgens het wettelijk vastgestelde collegegeldtarief een opleiding kan inkopen. Dat kan de student doen waar hij maar wil in Nederland. Leerrechten zijn toegankelijk voor alle studenten die bij een Nederlandse hogeronderwijsinstelling zijn ingeschreven, een

EU-nationaliteit hebben én woonachtig zijn in Nederland, België of de Duitse grensstreek. Ook als je van buiten Nederland komt, kun je dus voor een vaste lage prijs in Nederland studeren. Niets aan de hand, zou je denken, want de meeste buitenlandse studenten voldoen toch aan deze voorwaarden?

Raulinregeling

Niettemin verwachten veel instellingen problemen. De Radboud Universiteit Nijmegen bijvoorbeeld, die veel buitenlandse studenten heeft. Woordvoerder Willem Hooglugt denkt dat veel van de buitenlandse EU-studenten vooral door de complexiteit van de nieuwe wet minder snel voor ons land zullen kiezen. "Het nieuwe stelsel is veel te ingewikkeld. Wij willen dat onze studenten gewoon kunnen wennen en niet worden geconfronteerd met een systeem dat hen stimuleert tot studiehoppen. Leerrechten zijn niet uit te leggen, zeker niet aan buitenlandse studenten." De universiteit is ook verontrust over de kosten voor de reguliere EU-studenten. Die zullen namelijk flink

Illustratie: Niels Bongers

toenemen. Voorheen kreeg een buitenlandse student een tegemoetkoming in de collegegeldkosten. Door het verdwijnen van deze Raulinregeling (zie kader) kan de buitenlandse student nu alleen een bedrag lenen om het collegegeld te betalen. De financiële aantrekkelijkheid van een Nederlandse studie wordt daardoor kleiner. En EU-studenten kunnen nu eenmaal gemakkelijker dan Nederlanders uitwijken naar een ander studieland. Hooglugt: “Wij rekenen op een afname van het aantal EU-studenten na de invoering van de leerrechten.”

Jo Grouls, directeur van de Fontys Internationale Hogeschool Economie in Venlo, denkt daar heel anders over. Meer dan de helft van zijn studenten komt uit het buitenland (vooral Duitsland), maar hij maakt zich weinig zorgen over de effecten van de leerrechten. De onderwijskosten in de hele EU zullen steeds dichterbij elkaar gaan zitten, voorspelt hij. “In Duitsland vragen ze nu ook een collegegeld van zo’n 1.000 euro. Wij zijn iets duurder, maar als je naar de kwaliteit van het onderwijs kijkt, is de keuze snel gemaakt.”

Minimale factor (kop verplaatsen)

Grouls’ visie wordt ondersteund door OCW. Paul van Capelleveen, projectleider invoering leerrechten bij het ministerie, denkt niet dat buitenlandse studenten na invoering van de nieuwe wet zullen afhaken. Ook niet als de kosten toenemen. “Buitenlandse studenten komen hier niet omdat het goedkoop is, maar gaan voor de cultuur en de kwaliteit van het onderwijs. Onderzoek toont aan dat financiën een minimale factor zijn. Dat bleek al toen de Raulinvergoeding een paar jaar geleden werd verlaagd: de studenten bleven komen. Sterker nog, er kwamen er alleen maar meer.”

Zijn de gevolgen voor EU-studenten te overzien, hoe het met studenten van buiten de EU zal gaan, is lastiger te voorspellen. De bekostiging voor deze studenten valt in de nieuwe wet weg en dus zullen Nederlandse instellingen, om de kosten te dekken, de collegegelden voor deze groep veelal fors verhogen, tot soms wel 10.000 euro per jaar. Om ook minder draagkrachtige niet-EU-studenten hierheen te kun-

nen halen, zijn de zogeheten kennisbeurzen bedacht, een pot geld die iedere instelling vanaf 2009 krijgt om het internationaliseringsbeleid te stimuleren. Daarmee kan een onderwijsorganisatie niet-EU-studenten een financiële tegemoetkoming geven om het hoge collegegeld enigszins te compenseren, maar de instelling kan net zo gemakkelijk haar bureau buitenland uitbreiden of de huisvesting van buitenlandse studenten verbeteren. Van Capelleveen hoopt dat instellingen ook studenten blijven binnenhalen: "Het gaat ons om de kwaliteit van het onderwijs. Daarvoor kunnen buitenlandse studenten impulsen geven. Universiteiten en hogescholen kunnen en moeten zich daar ook op richten."

Sigaar uit eigen doos

Bert Boerrigter, beleidsmedewerker bij Wageningen Universiteit, is juist door die vrijblijvendheid sceptisch over het nieuwe systeem: "Kennisbeurzen zijn een sigaar uit eigen doos. Dat geld is voor meerdere doelen bruikbaar en niet alleen voor studiebeurzen." Zijn universiteit heeft veel studenten van buiten de EU: meer dan de helft van het totale aantal internationale studenten. "Zelfbetalers komen vaak vanwege de concurrerende prijs naar Nederland. De instroom van studenten van buiten de EU komt onder druk te staan door het verhogen van de kosten."

Zowel Van Capelleveen als Boerrigter denkt dat de kennisbeurzen zeker ook een ander universitair

beleid met zich meebrengen. Voor de rijksbijdrage die een universiteit of hogeschool ontvangt, maakt het immers niet meer uit hoeveel niet-EU-studenten er naar hun instelling komen. Het beleid zal daardoor verschuiven van kwantiteit naar kwaliteit. Van Capelleveen: "Maar die verschuiving is al veel eerder in gang gezet."

Volgens de projectleider zullen de effecten dan ook meevallen. "De kennisbeurzen veranderen niet zo veel. Instellingscollegegeld wordt nu vaak ook al geheven." Boerrigter denkt echter dat de gevolgen wel eens groter kunnen zijn dan nu wordt ingeschat. "Mijn instelling krijgt nog een redelijk hoog bedrag aan kennisbeurzen, maar voor veel instellingen is het zo'n

marginale hoeveelheid dat het lastig is om er echt beleid op te maken. Het gevolg kan zijn dat instellingen zich alleen nog gaan richten op de werving van EU-studenten, en dat is geen goede ontwikkeling. Studenten van buiten de EU zijn belangrijk voor de Nederlandse kenniseconomie. Soms is wetenschappelijke expertise nu eenmaal alleen in Brazilië of Australië te vinden." Ook Hooglugt (RU Nijmegen) blijft zijn bedenkingen houden: "De nieuwe wet staat haaks op de internationaliseringsambities van het kabinet. De voordelen van de BaMa-structuur worden zo tenietgedaan."

JUDITH JANSSEN

"De nieuwe wet staat haaks op de internationaliseringsambities van het kabinet"

Vlak voor het sluiten van deze Transfer heeft de Eerste Kamer het wetsvoorstel over financiering in het hoger onderwijs controversieel verklaard. Dat betekent dat een nieuw kabinet de wenselijkheid van het leerrechtenstelsel opnieuw zal bekijken. De PvdA, die eerder vóór de wet stemde, twijfelt nu. Daardoor komt het hele plan ineens op losse schroeven te staan.

GEEN TEGEMOETKOMING COLLEGGELD MEER

De Nederlandse studiefinanciering bestaat op dit moment uit twee delen: een tegemoetkoming voor de betaling van het collegegeld, en een bijdrage voor de kosten voor levensonderhoud. Volgens EU-regels moet een EER-

student die al dan niet tijdelijk in Nederland woont, dezelfde toegang tot het onderwijs hebben als een Nederlandse student. Daarom is de zogenoemde Raulinregeling ingesteld, een gift van de Nederlandse overheid die

buitenlandse studenten een deel van hun collegegeld (tot wel 70 procent) teruggeeft. Met de invoering van de nieuwe bekostigingswet verdwijnt de tegemoetkoming voor collegegeld. Daarom wordt ook

de Raulinregeling voor de buitenlandse student afgeschaft. In plaats daarvan kunnen buitenlandse studenten, net als de Nederlandse, een lening afsluiten. (JJ)

C O L U M N

Dromen uit de kast

Als de wereld maakbaar is, dan moeten we nú doorzetten. Er liggen immers volop kansen. Globalisering van onderzoek wordt belangrijker gevonden en barrières vervagen, niet alleen bij het onderzoek zelf, maar ook bij de financiering ervan. De relatie van NWO met DGIS groeit en bloeit, want voor de tweede keer heeft DGIS/DCO het vierjarige algemeen budget voor NWO/WOTRO verdubbeld. Verder is er een eerste pilot van WOTRO met 'aangenomen werk' van DGIS/DSI voor onderzoek naar infectieziekten.

NWO/WOTRO kan dat budget nu inzetten op drie terreinen: subsidie voor vernieuwend ontwikkelingsonderzoek, subsidie voor samenwerkingsprogramma's in het kader van de *Millennium Development Goals* en netwerkactiviteiten ter ondersteuning van onderzoek. Kansen dus voor Nederlandse onderzoekers en hun collega's uit ontwikkelingslanden. Meer dan ooit heeft NWO/WOTRO nu mogelijkheden om samen te werken met andere afdelingen van NWO en met de themadirecties van DGIS (directie Milieu en water, directie Mensenrechten en vredesopbouw, directie Bedrijfsleven) om grotere, bredere onderzoeksprogramma's op te zetten. Dit gebeurt al met thema's als 'conflict en veiligheid' en 'duurzame aarde'.

Kortom, ontwikkelingsonderzoek is bij de tweede geldstroom niet meer kunstmatig geïsoleerd en versnipperd, maar is een logisch onderdeel van een groter, kwalitatief hoogstaand geheel.

Deze ontwikkelingen geven zo veel moed dat het tijd wordt om andere – oude – dromen uit de kast te halen. Zoals samenwerking van NWO en gelijkgestemde zuster-*councils* met DGIS en andere aid agencies. Samenwerking om informatie uit te wisselen, subsidie-instrumenten op elkaar af te stemmen en middelen te poolen. Maar ook om samen focus, massa en duurzaamheid te creëren. Op die manier kunnen we werken aan een langetermijnstrategie voor capaciteitsopbouw in het Zuiden en

kunnen hoogwaardige Noord-Zuid-*partnerships* worden geïntegreerd in een mondiale onderzoeksgemeenschap.

Ook de Europese Commissie is in het plan te betrekken: de zogenaamde *International Cooperation (INCO)*, activiteiten van *Directorate General-Research* en die van *DG Development*. Hoe is het mogelijk dat dit nog steeds gescheiden circuits zijn, die elkaar op zijn best niet tegenwerken? Ook het overleg met de Wereldbank moet worden heropend, om opbouw van

individuele capaciteit te koppelen aan institutionele capaciteitsopbouw.

Wat zouden die onderlinge informatie-uitwisseling en samenwerking kunnen opleveren?

Ten eerste een 'menukaart' voor onderzoekers wereldwijd, die financiering van hun project of programma zoeken. Zo wordt duidelijk welke organisatie welke subsidie levert en onder welke voorwaarden, en hoe onderzoekers in verschillende landen gezamenlijk geld kunnen aanvragen. Ten tweede *benchmarking*: welke organisatie levert de beste service voor persoonlijke subsidies, groepssubsidies, infrastructuur en materialen? En hoe kunnen netwerken van onderzoekers duurzaam worden ondersteund? Ten derde kan samenwerking de middelen bundelen van financieringsorganisaties die internationale onderzoeksactiviteiten met dezelfde onderwerpen steunen. Technisch kan dit allemaal, organisatorisch en politiek worden voorzichtig eerste kleine stappen gezet. Maar er moet nog héél veel gebeuren om de onderzoeksgemeenschap beter te informeren over financiële mogelijkheden. Ooit moet het lukken.

RENÉE VAN KESSEL-HAGESTEIJN

Renée van Kessel-Hageteijn is directeur Maatschappij- en Gedragswetenschappen bij NWO. Zij nodigt als columnist voor de volgende Transfer uit: Titti Mariani, hoogleraar moleculaire biologie aan de Radboud Universiteit Nijmegen.

TILBURGSE SOCIOLOGEN REDDEN ZICH
OOK ZONDER BUITENLANDERS

‘Waarom zou een Amerikaan hier willen werken?’

Wie internationalisering zegt, denkt allereerst aan studenten die de grens over gaan. Maar hoe internationaal van samenstelling zijn onderzoeksgroepen op de Nederlandse universiteiten? En welke visie zit daarachter? Transfer bezoekt dit seizoen onderzoekers op negen universiteiten. In deel 4 van deze serie de onderzoeksgroep Social and Cultural Dynamics van de Universiteit van Tilburg.

“Het internationale aspect zit bij ons eigenlijk vooral in de inhoud van het onderzoek, niet zozeer in de samenstelling van de groep”, vertelt Matthijs Kalmijn. Als hoogleraar is hij hoofd van de onderzoeksgroep *Social and Cultural Dynamics* (SCD) van de Universiteit van Tilburg. Wie de ledenlijst van de groep bekijkt, krijgt inderdaad niet direct het idee dat internationalisering onder de Tilburgse sociologen een hoge vlucht heeft genomen. Acht Nederlanders vormen de vaste staf; van de zeven promovendi komen er vier uit het buitenland.

En toch, verzekert Kalmijn, is onderzoek doen bij SCD geen puur Nederlandse aangelegenheid. “Bij sociologisch onderzoek gaat het vaak om grootschalige, dure projecten. Deelnemers worden thuis over allerlei verschillende onderwerpen ondervraagd. Om het rendement van dat soort onderzoek zo hoog mogelijk te maken, en de kosten voor de universiteit zo laag mogelijk te houden, wordt zulk onderzoek vaak verricht voor meerdere groepen tegelijk, in Nederland, maar ook in Europa.” Dat wil zeggen dat de Tilburgers bijvoorbeeld resultaten analyseren van onderzoek onder Italianen, en dat Italiaanse sociologen de beschikking krijgen over gegevens die zijn verkregen uit gesprekken met Nederlanders.

Daarnaast zijn sociologen door de aard van hun vak al vaak in het buitenland. “De sociologie is een internationale wetenschap”, aldus Kalmijn. “Je gaat als

socioloog veel naar conferenties en internationale bijeenkomsten. Contacten met buitenlanders heb je dus sowieso. De vraag is: heb je dan ook aan het bureau naast je nog een buitenlander nodig? Hoeveel meerwaarde levert dat op?”

Salaris

Begrijp Kalmijn niet verkeerd: hij is niet tégen buitenlanders in de groep. Hij zou bijvoorbeeld best een Amerikaanse hoogleraar in het team willen hebben.

Maar een Amerikaan naar Tilburg halen, dat zit er gewoon niet in, weet Kalmijn. “Want waarom zou een Amerikaanse socioloog hier willen werken? De Verenigde Staten zijn zo’n beetje de top van het sociologieveld. Zo’n onderzoeker kan in zijn eigen land waarschijnlijk met gemak een baan vinden bij een

minstens zo goede onderzoeksgroep. En hij kan daar veel meer verdienen dan hier.” Alleen een Amerikaan die wegens persoonlijke omstandigheden toch al in Tilburg moet zijn, zou misschien geïnteresseerd zijn in een baan bij SCD. Maar zulke Amerikanen hebben zich tot nu toe niet voorgedaan.

Voor sociologen uit Oost-Europa zou Tilburg wel een stap omhoog zijn. “Zij maken hier meer kans om in een sterke groep terecht te komen dan in hun eigen land, en voor hen is het salaris wel aantrekkelijk.” Maar doordat het niveau op het gebied van sociologie in Oost-Europa over het algemeen lager is dan

“De vraag is: levert een buitenlander aan het bureau meerwaarde op?”

Matthijs Kalmijn: "Er is een prima aanvoer van Nederlanders."

Foto: Verbeeld

in Tilburg, is er voor SCD nu niet direct aanleiding om op grote schaal Oost-Europeanen in dienst te nemen. "Zeker niet zolang er een prima aanvoer van Nederlanders uit de opleiding is."

Nederlands leren

Vooralsnog wordt het internationale aspect in de samenstelling van de onderzoeksgroep dus gevormd door de aanwezigheid van een aantal buitenlandse promovendi. Deze medewerkers voegen wel degelijk iets toe, vindt Kalmijn. "Zij brengen bijvoorbeeld kennis over hun land mee." Maar na hun promotie zijn deze buitenlanders weer verdwenen. Dat komt volgens Kalmijn voor een deel door de taalkwestie. "Tijdens het promotietraject is er geen enkele reden om Nederlands te leren; alle medewerkers hier spreken Engels, alle *research seminars* zijn in het Engels. Maar als je universitair docent wordt, dan moet je

ook onderwijs geven. En daarvoor moet je nog altijd Nederlands spreken, want zeker in de bachelorfase is het onderwijs Nederlandstalig. Maar waarom zou je als buitenlandse promovendus Nederlands gaan leren? Daarmee krijg je slechts toegang tot een heel kleine arbeidsmarkt. Je kunt dan beter Duits leren: de Duitse markt voor sociologen is veel groter." SCD is, kortom, toch vooral op Nederlandse onderzoekers aangewezen. Is dat erg? "Zeker niet", meent hoogleraar Kalmijn. Want de buitenlandse contacten zijn er, internationaal onderzoeksmateriaal is voorhanden en de buitenlandse promovendi voorkomen een louter Nederlands onderonsje. "We hebben dan ook geen plannen om onze werkwijze te veranderen", aldus Kalmijn. "Het gaat goed zo."

MARTINE POSTMA

NORMEN EN WAARDEN IN EUROPA

De onderzoeksgroep Social and Cultural Dynamics van de Universiteit van Tilburg doet onder meer onderzoek naar familierelaties in Nederland. "We onderzoeken bijvoorbeeld in hoeverre ouders en kinderen elkaar zien", legt hoofd van de groep Matthijs Kalmijn uit. "Waar is het contact verwaarloosd, en waar is de binding sterk? En hoe gaan kinderen om met hun bejaarde ouders? "

De onderzoeksgroep is onderdeel van verschillende internationale netwerken. Eén daarvan is *European Values Study*. In het kader van dat netwerk, dat mede door de Tilburgers is opgericht, worden normen en waarden in verschillende Europese samenlevingen onderzocht en vergeleken. Kalmijn: "Het gaat dan bijvoorbeeld om de houding van mensen ten opzichte van hun familie,

maar bijvoorbeeld ook om zaken als arbeids-ethos."

Op basis van de onderzoeksresultaten van het netwerk publiceerden Tilburgse sociologen in 2005 de *Atlas of European Values*: tweehonderd kaarten en grafieken waarin de opvattingen en ideeën van Europeanen aanschouwelijk zijn gemaakt. (MP)

‘Ingevlogen’ onderwijs

Hoger onderwijs, aangeboden door buitenlandse partijen. Is dat voor arme landen een ‘nieuwe vorm van imperialisme’ zoals de Zuid-Afrikaanse ex-minister van onderwijs het noemde? Of is Cross Border Higher Education voor deze landen onontbeerlijk?

Eigenlijk omvat de term *Cross Border Higher Education* (CBHE) alle mogelijke vormen van internationale samenwerking, mobiliteit of partnerschap. Maar tegenwoordig wordt de benaming vooral gebruikt voor het aanbieden van diploma’s aan betalende studenten in een ander land – via afstandsonderwijs of vanuit een eigen vestiging in het gastland. CBHE-aanbieders zijn in veel gevallen private instellingen. Vaak zijn het ook instellingen die in eigen land een publieke functie vervullen, maar die om commerciële redenen de grens over gaan en daar functioneren als private onderneming, met meer dan kostendeekkende studietarieven en concurrerende salarissen voor de staf. Onderzoek naar deze ontwikkelingen en hun effecten wordt vooral gedaan door de Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling (OESO). Die heeft ook de vraag opgepakt wat het buitenlandse (commerciële) onderwijs bijdraagt aan ontwikkeling en capaciteitsopbouw in de ontvangende landen.

Noodzaak

CBHE lijkt voor veel arme landen een noodzaak. Volgens de Wereldbank is er in het hoger onderwijs in ontwikkelingslanden gemiddeld slechts plaats voor 10 procent van de 1,25 miljoen middelbare-schoolverlaters die willen studeren. “Overheden van arme landen moeten daarom harder werken om pri-

vate investeerders in onderwijs en private aanbieders aan te trekken”, laat de Wereldbank Michael Mann in een persbericht zeggen. Mann is voorzitter van de RMIT International University Vietnam, een vestiging van het Australische Royal Melbourne Institute of Technology. En Australië heeft 29 procent van de wereldmarkt op het gebied van internationaal hoger onderwijs in handen en wil meer; Manns uitspraak is dus nogal gekleurd.

Maar tijdens een internationaal seminar over het onderwerp dat de Nuffic in september samen met OESO en Wereldbank organiseerde, zei de rector van de National University of Rwanda, Silas Lwakabamba, iets dergelijks. “Rwanda streeft ernaar dat in 2015 10 procent van de bevolking een hogere opleiding heeft. Met onze eigen middelen zouden we dat pas over tweehonderd jaar voor elkaar hebben. Onderwijsaanbieders van buitenaf zijn hard nodig.” Door hun aanwezigheid komen er immers extra studieplaatsen, maar ook bibliotheken, laboratoria en ICT-infrastructuur. “En doordat studenten ter plekke een buitenlands diploma kunnen halen”, zegt Grant McBurnie van de Australische Monash University, “zullen minder van hen het land verlaten, en met hen minder geld.”

Dubieuze kwaliteit

De OESO is het daar in principe mee eens, maar nuanceert de zaken ook. Stéphan Vincent-Lancrin, een van de auteurs van een OESO-rapport over het onderwerp, licht per e-mail toe: “Opkomende landen als Zuid-Afrika, Maleisië, Hong Kong en China kunnen CBHE echt gebruiken voor hun eigen capaciteitsopbouw. Maar de ontwikkeling is recent en zelfs daar kunnen we nog weinig zeggen over de effecten. In andere landen is de buitenlandse bijdrage te zeer hapsnap om van groot nut te kunnen zijn. In principe kan CBHE op twee manieren bijdragen: aan de omvang en – ook door concurrentie – aan de kwaliteit van het onderwijs ter

- lust of last?

plekke. Maar in de praktijk levert CBHE meestal maar weinig extra plaatsen op en is de kwaliteit nogal eens dubieus.”

Over die slechte kwaliteit kunnen veel arme landen meepraten. Zuid-Afrika bijvoorbeeld. Tussen 1994 – toen het land weer normale buitenlandse betrekkingen kreeg – en 1997 – het jaar waarin met spoed nieuwe onderwijswetgeving werd ingevoerd – kwamen daar ruim vijftig buitenlandse hogeronderwijsaanbieders binnen, vooral uit Groot-Brittannië en Australië. Nu is daarvan, volgens Nasima Badsha, adviseur van de minister van onderwijs, nog een handvol over. “De rest is verdwenen sinds iedereen moet voldoen aan dezelfde kwaliteitseisen als onze eigen instellingen.”

Reken maar dat dat veel zegt over het aanbod waarmee landen als Jamaica, Rwanda of Mozambique worden overspoeld. Tussen de aanbieders van lage kwaliteit mengen zich oneerlijke diplomaverkopers en het wordt er niet overzichtelijker op. Voor studenten is het steeds moeilijker om de kwaliteit van cursussen te beoordelen. Hetzelfde geldt voor werkgevers, die niet meer kunnen bijhouden wat de certificaten en diploma's voorstellen. Op het seminar in september werd daarom veel gesproken over manieren om de kwaliteit te waarborgen (zie kader). Dat is in het grootste deel van de ontvangende landen nog niet geregeld.

Negatieve effecten

Maar er zijn nog andere ‘uitdagingen’, meent Vincent-Lancrin. Zo betreft 63 procent van de CBHE-cursussen *business administration* en 14 procent IT. “Dat voegt dus weinig toe aan de breedte van het aanbod en beantwoordt meestal niet aan de behoeften van de gastlanden.” En laboratoria hoef je er ook niet voor te bouwen. Daar komt bij dat CBHE zich

hoofdzakelijk richt op studenten uit de middenklasse, die de private opleiding kunnen betalen. Maar dat is in arme landen een kleine groep die sowieso al toegang heeft tot het publieke hoger onderwijs.

CBHE is dan dus helemaal niet zo bevorderlijk voor meer toegang tot het onderwijs; in de ergste gevallen heeft het daar zelfs negatieve effecten op. Want soms kan een buitenlandse aanbieder subsidies claimen

die eigenlijk bedoeld zijn voor het publieke onderwijs, omdat de regels ter voorkoming daarvan in dat land nog ontbreken. En wat zeker gebeurt, waarschuwt ook Nasima Badsha, is dat buitenlandse universiteiten met hun hoge salarissen de beste docenten en de best betalende studenten uit het publieke systeem wegzuigen, terwijl dat systeem geen hulp krijgt bij het aanbieden van noodzakelijke dure opleidingen als geneeskunde. Die negatieve effecten wil Zuid-Afrika door strikte controle voorkomen. De Christelijke Hogeschool

“Business onderwijzen?

Mooi, maar geef dan ook

milieukunde”

Nuffic-seminar. Tweede van

rechts: Nasima Badsha

Foto's: Jos Walenkamp

Nuffic-seminar. Rechts:
Stéphane Vincent-Lancrin

Nederland heeft, in Port Alfred, een vestiging in het land. Theo Hooghiemstra, directeur International Affairs, vertelt: “Onze tijdelijke licentie is pas nu, na vijf jaar, omgezet in een permanente. Ons onderwijs is geaccrediteerd door het Higher Education Quality Committee én voldoet volledig aan de Nederlandse voorschriften voor accreditatie. De Zuid-Afrikaanse afgestudeerden (hotelmanagement, red.) van de afgelopen jaren vonden onmiddellijk een baan.”

Die “synergie met onze ontwikkelingsdoelen” is volgens Badsha een voorwaarde voor een licentie in Zuid-Afrika.

Reputatie

Een belangrijke aanbeveling van de seminardeelnemers was dat ook andere overheden van gastlanden beter moeten onderhandelen. “Zorg voor een nationaal beleid voor de import van onderwijs, voor evenwicht tussen handel, academische samenwerking en hulp, en onderhandel, liefst in bilateraal verband. Zeg:

als jullie zoveel betalende studenten willen, dan hebben wij zoveel beurzen nodig. Als jullie business willen onderwijzen, mooi, op voorwaarde dat je ook een cursus milieukunde doet.” Interessant genoeg komt dit praktische advies van Monash-man McBurnie. De voorloper in commerciële CBHE is na een aantal conflicten evenzeer begaan met zijn reputatie en goede relaties op lange termijn als met financiële winst. Maar in hoeverre kunnen overheden eisen stellen aan buitenlandse aanbieders als ze die, in het kader van de General Agreement on Trade in Services (GATS), al toezeggingen hebben gedaan omtrent de toegang tot hun land? Vincent-Lancrin: “Afspraken over accreditatie, beurzen of de vakken die kunnen worden onderweven, kun je maken buiten de handelsafspraken in GATS om. GATS biedt ruimte voor specifieke eisen van een gastland, als die maar voor elke buitenlandse aanbieder dezelfde zijn.”

DORRIT VAN DALEN

KWALITEITSGARANTIES VOOR CBHE

Op het CBHE-seminar dat de Nuffic in september organiseerde, werden manieren besproken om de kwaliteit van *Cross Border Higher Education* te waarborgen. De volgende punten kwamen aan de orde:

Ontvangende overheden

- Moeten hogeronderwijsbeleid hebben, en de rol van buitenlandse aanbieders daarin (onder meer wat betreft kwaliteit, relevantie, financiering) benoemen;
- Moeten met buitenlandse aanbieders onderhandelen over relevante opleidingen, beurzen en investeringen in infrastructuur;
- Moeten transparante criteria voor aanbieders hanteren.

Kwaliteitszorg

- Eerst kwaliteitszorg voor opleidingen die eindigen met een diploma, dan pas voor de rest;
- Accreditatiebureaus moeten een mandaat krijgen voor CBHE;
- Buitenlandse accreditatiebureaus moeten worden erkend; een internationaal register van geautoriseerde accreditatiebureaus moet worden ontwikkeld. (DvD)

Ambassade belemmert selectie toptalent

De visumprocedure frustreert soms de ambitie van universiteiten om buitenlands toptalent binnen te halen. Zo mochten drie Ethiopische studenten niet naar Nederland komen voor de selectieprocedure van een topmaster bij de RUG.

De Rijksuniversiteit Groningen heeft vier topmasters in huis. Bij twee van deze opleidingen – nanoscience en evolutionary biology – maakt een sollicitatiegesprek deel uit van de selectieprocedure. Dit jaar kregen drie studenten uit Ethiopië geen visum om voor dit gesprek naar Groningen te komen. De Nederlandse ambassade in Addis Abeba vond het een risico dat de studenten niet zouden terugkeren naar Ethiopië. Zelfs een brief van collegevoorzitter Simon Kuiper en retourtickets voor de studenten konden de ambassade niet vermurwen. De Ethiopische kandidaat voor nanoscience viel hierdoor af. Bij evolutionary biology loste men de zaak op door de twee studenten telefonisch te interviewen. Degene die werd toegelaten kreeg toen wel een visum. Voorlichter Theo Jurriens van de RUG vindt de gang van zaken betreurenswaardig: “We zoeken naar de beste kandidaten en vinden het belangrijk dat wij ze in levenden lijve aan de tand kunnen voelen.” Hij vindt het argument van de ambassade – andere universiteiten nodigen ook geen studenten uit voor een selectie-

gesprek – niet terecht. “Het is niet aan de ambassade om zich te mengen in onze selectieprocedure.”

Geharrewar

Het geval van de Ethiopische studenten staat niet op zichzelf. Zo kreeg een topmasterkandidaat uit Sri Lanka geen visum voor een selectiegesprek omdat de ambassade zijn Engels te slecht vond. Na veel geharrewar ging de ambassade uiteindelijk overstag. Jurriens benadrukt dat de visumprocedures in het algemeen wel veel soepeler lopen dan voorheen. Het zijn de selectiegesprekken met kandidaten uit landen als Ethiopië en China die voor problemen zorgen. Omdat het hierbij om een verblijf van korter dan drie maanden gaat, beslist niet de IND, maar de ambassade hierover. “Ambassades kunnen zelf beslissen wat ze met zo’n aanvraag doen. Er is geen standaardprocedure”, vertelt een woordvoerder van de visumafdeling van Buitenlandse Zaken.

Behalve Groningen voeren de universiteiten dan ook geen selectiegesprekken. Een toelatingscommissie bestudeert alle verplichte gegevens en desgewenst wordt de kandidaat telefonisch geïnterviewd. “Als wij naar beurzen gaan in bijvoorbeeld China en Vietnam, maken we ter plekke afspraken met studenten”, vertelt Jan Volbers, voorlichter bij de Universiteit Twente.

Ligt er een oplossing voor het Groningse probleem in het verschiet? Theo Jurriens vreest van niet. “Onze selectieregels knellen met de regels van de ambassade. We denken erover om de selectieprocedure met kandidaten uit probleemlanden te vervroegen. Wellicht gaan wij dan naar het land van de kandidaat. Want als Mohammed niet naar de berg kan komen, moet de berg maar naar Mohammed.”

ELS HEUTS

Visumprocedures bemoeilijken
de selectie van toptalent

‘Wij zijn geen wereldverbeteraars’

Ze legden bij wijze van stage ADSL-verbindingen aan in Ecuador. Tim Anten, student elektrotechniek aan de TU Delft, en Jan Middelburg, student financial economics aan de Erasmus Universiteit Rotterdam, wilden bewijzen dat ze ook in een andere cultuur succesvol kunnen zijn.

“Als een boer in Ecuador een koe wil kopen, kan hij met microfinanciering een lening krijgen bij *Accion Rural*, een boerenleenbank. Maar in de onherbergzame Andes verloopt de communicatie moeilijk; de post doet er bijvoorbeeld heel lang over. Een goede ADSL-verbinding lost dat probleem op, waardoor het goedkoper en makkelijker wordt om microkrediet te krijgen. Toen we net aankwamen in de Andes, schrokken we, want iedereen telefoneerde al mobiel. Dat hadden we helemaal niet verwacht. ‘Wat komen we hier in godsnaam doen?’, vroegen we ons af. Gelukkig was er nog genoeg werk, want die telefoons hadden in moeilijk begaanbare gebieden helemaal geen bereik. En alleen grote kantoren hadden een ADSL-verbinding. We hebben op strategische punten, zoals heuvels en hoge kantoorgebouwen, zelf antennes voor onze ADSL-verbindingen gebouwd. Regelmatig stonden we tot onze enkels in de modder met een verrekijker in de hand. Nu kunnen boeren en mensen met kleine bedrijfjes in onherbergzame gebieden via internet hun bankzaken regelen en in contact komen met leveranciers en *fair trade*-organisatie Camari. Vanaf dag één hebben we alles zelf geregeld, want we wilden er zeker van zijn dat het geld dat we te besteden hadden – van Oxfam en de Rabobank – goed terecht zou komen. Daarom zijn we zelf, een paar maanden voordat onze stage begon, naar Ecuador gereisd om gesprekken te voeren met lokale organi-

saties. Door die extra moeite hebben we onze eigen droomstage gecreëerd.

We hebben veel meegemaakt, zoals een grote vulkaanuitbarsting in ons gebied. We lagen te trillen in ons bed! Verschrikkelijk, hoe het leven voor de bewoners in een nog grotere chaos veranderde. Zo was het drinkwater door de lava vervuild geraakt.

Goedbelegde boterham

Hoe het bedrijfsleven er in Nederland uitziet, hadden we al aardig goed door, want we hebben allebei een jaar bestuurswerk gedaan bij studentenverenigingen. We vinden het fijn dat we met deze stage mensen hebben geholpen, maar wij wilden vooral bewijzen dat we ook in een andere cultuur succesvol kunnen zijn. Omdat we in heel moeilijke omstandigheden goed werk hebben geleverd, geeft deze stage ons een grote voorsprong op andere pas afgestudeerden. Wij zijn geen wereldverbeteraars. We gaan nu allebei het bedrijfsleven in om een goedbelegde boterham te verdienen. Misschien dat we later weer aan ontwikkelings samenwerking gaan doen. Maar dan moeten we eerst meer ervaring opdoen, want de armoede oplossen blijft een *mission impossible*. Anders was die allang de wereld uitgeholpen.”

ROBERT VISSCHER

*“Regelmatig stonden
we tot onze enkels
in de modder”*

Openbare universiteiten zijn

Brazilië worstelt met zijn raciale identiteit, want niet-blanken krijgen te weinig kans om hogerop te komen.

De discussie richt zich vooral op het hoger onderwijs. De inzet: verplicht positief discrimineren of niet?

Dat er iets moet gebeuren in het Braziliaanse hoger onderwijs, daarover is steeds minder discussie. De openbare universiteiten zijn de beste van het land en ze zijn gratis. Maar vreemd genoeg komt het overgrote deel van de studenten op die universiteiten uit de hogere klassen. Deze studenten hebben hun middelbareschooltijd vaak doorgebracht op dure en goede privé-scholen. Zij zijn daardoor beter voorbereid op de toelatingsexamens van de universiteiten dan de leerlingen die op de – minder goede – gratis openbare scholen zaten. Rijke studenten genieten gratis toponderwijs. En omdat in Brazilië ‘rijk’ nog steeds gekoppeld lijkt aan een lichte huidskleur, zijn de openbare universiteiten dus ook overwegend blank.

De regering-Lula heeft een wetsvoorstel ingediend om dit te veranderen. Openbare universiteiten moeten volgens dit plan 50 procent van hun plaatsen reserveren voor studenten die van een openbare middelbare school komen. Voor deze sociale quota is intussen een redelijk draagvlak. De schoen wringt echter bij de raciale quota. Het tweede artikel van het wetsvoorstel schrijft voor dat van die 50 procent een vast deel is voorbehouden aan studenten van zwarte of indiaanse afkomst. Dit deel moet overeenkomen met het percentage niet-blanken binnen de betreffende staat, zoals dat is vastgesteld door het Braziliaanse bureau voor statistiek IBGE. Het voorstel komt in maart 2007 in de Braziliaanse kamer van afgevaardig-

Leerlingen van een openbare school in

Foto: Rob Burkhard

te 'wit'

den. Maar het land is al tijden verwickeld in een felle strijd tussen voor- en tegenstanders.

Iemand die in de Braziliaanse media veelvuldig wordt ondervraagd over de studentenquota, is Simon Schwartzman. Tussen 1994 en 1998 was hij directeur van het IBGE en nu leidt hij een door hem opgericht onderzoeksinstituut. "Het raciale-quotabeleid is geen adequate oplossing voor het probleem van ongelijkheid", zegt Schwartzman. "Die ongelijkheid is in Brazilië namelijk niet raciaal, maar economisch en sociaal. Natuurlijk is er een verband. Zwarte mensen en halfbloeden zijn hier doorgaans armer dan blanken. Maar er zijn ook veel arme blanken."

Schwartzman vreest dat raciale quota alleen maar leiden tot meer discriminatie en tot stigmatisering. En net als vele anderen vraagt hij zich af of zwarte studenten straks een diploma zullen hebben dat minder waard is, omdat zij door quota bevoordeeld zijn. Hij pleit voor gerichtere maatregelen tegen discriminatie, zoals publiekscampagnes. "Discriminatie moet worden aangepakt waar zij optreedt. We lossen het probleem niet op door een raciaal kastensysteem te introduceren in ons land."

Halfbloeden

Veel Brazilianen zijn het met Schwartzman eens. Maar het even grote kamp met voorstanders vindt positieve discriminatie broodnodig om de scheve situatie snel recht te zetten. José Vincente wachtte de uitkomst van de politieke discussie niet af. Drie jaar geleden richtte hij de *Universidade da Cidadania Zumbi dos Palmares* op in het centrum van São Paulo. Het is een privé-universiteit die zich met nadruk richt op zwarte studenten; meer dan 80 procent van de studenten is zwart. Vincente laat als rector van het instituut regelmatig van zich horen in de pers. Het kost hem weinig moeite zijn stellingen met cijfers te onderstrepen. In de *Correio Braziliense* zegt hij: "Bij de studentenquota heiligt het doel de middelen. Of het om quota gaat of om andere maatregelen, de huidige situatie is dusdanig dat iedere verandering al betekenisvol is. Op de openbare universiteit van São Paulo werken 5400 professoren. Vier daarvan zijn zwart. We hebben in

dit land ongeveer 2.000 private instellingen voor hoger onderwijs. Onze instelling is de enige die wordt bestuurd door zwarte mensen."

Op buitenlanders zal de discussie vreemd overkomen. Internationaal staan Brazilianen bekend als het meest gemengde volk ter wereld. En wie of wat bepaalt dan wat iemands huidskleur is? Het laatste bevolkingsonderzoek van het IBGE verdeelt het land 'officieel' in 52 procent blanken, 6 procent zwarten en 42 procent halfbloeden. Deze gegevens zijn echter volledig gebaseerd op de huidskleur die mensen zichzelf toeschrijven. Ook als de quota worden ingevoerd, zullen studenten

zélf moeten aangeven wat hun huidskleur is. En dus bestaat er de vrees voor opportunistisch misbruik.

De grote vraag is hoe dan zal worden vastgesteld wat iemands afkomst is. Voorlopig zijn voor- en tegenstanders nog niet uitgediscussieerd.

Uitwisselingsstudenten

Voor Nederlandse instellingen die Braziliaanse studenten willen ontvangen, is het interessant deze discussie te volgen. Studenten aan de Braziliaanse openbare universiteiten zijn immers van oudsher een interessante doelgroep. Juist omdat zij gemiddeld een rijkere achtergrond hebben en gratis onderwijs genieten van hoog niveau, hebben zij vaker de mogelijkheid om voor een tijd in het buitenland te studeren. Als de studentensamenstelling van de Braziliaanse openbare universiteiten verandert, verandert ook de achtergrond van deze doelgroep. Het is nog even afwachten of de Braziliaanse uitwisselingsstudent mee verkleurt als de raciale quota een feit zijn.

ROB BURKHARD

NESO-KANTOOR IN BRAZILIË

In opdracht van OCW onderzoekt de Nuffic de mogelijkheden van een NESO-kantoor in Brazilië. "De eerste verkennende missies zijn intussen uitgevoerd", vertelt Robert van Kan, afdelingshoofd Promotie bij de Nuffic. "Brazilië is niet het makkelijkste land. We merken dat de onderwijsmarkt geslotener is dan bijvoorbeeld in Azië. Maar ik verwacht dat er halverwege 2007, of anders begin 2008, in Brazilië een NESO-kantoor is." (RB)

‘Ik wilde in Nederland bli

De Ierse Lynda Mullin (33) studeerde in 1996 een jaar rechten in Utrecht en liep vervolgens stage bij het oorlogstribunaal in Den Haag. Inmiddels woont ze weer in Ierland, maar het was heartbreaking voor haar om Nederland te verlaten.

Lynda Mullin was indertijd haar studie begonnen aan de *University of East London*, die een uitwisselingsprogramma had met Utrecht. “Ik wilde een jaar naar het buitenland, het liefst New York, maar dat was te duur. Voor Utrecht kon je een Erasmusbeurs krijgen en er waren colleges in het Engels. De vakken die in Utrecht werden gegeven vond ik erg spannend klinken. Milieurecht, ruimterecht, dat kende ik helemaal niet. Dus werd het Nederland.”

In Utrecht kwam ze in een studentenhuus van de UVSV terecht, gevestigd in een groot zestiende-eeuws pand. “Daar had ik echt veel geluk mee, want andere buitenlandse studenten zaten in van die woonblokken. Ik werd door mijn huisgenoten helemaal opgenomen in het Nederlandse studentenleven.” Dat betekende met zijn allen eten, koken voor negen mensen, boodschappen doen bij Albert Heijn, huisontgroeningen, bierstreeplijsten, mee naar studentenbals en mee naar de ouders van huisgenoten. “Ik was een soort hondje dat overal mee naartoe mocht. Ik vond het fantastisch.”

In Londen was dat wel anders. “Daar was ik een *nerd*, ik zat altijd te blokken en had eigenlijk alleen maar contact met rechtenstudenten. In het studentenhuus in Utrecht kreeg ik daar de kans niet voor. ‘Studeren kan altijd nog’, zeiden ze. Ik kwam met heel andere werelden in contact. Zo mocht ik een keer mee met een huisgenote die diergeneeskunde studeerde. Toen heb ik een keizersnede bij een koe gezien.”

Tijdens haar studiejaar in Utrecht ging Lynda mee op excursie naar het oorlogstribunaal in Den Haag, waar

ze op een formulier invulde dat ze belangstelling had voor een stage daar. In eerste instantie was er geen plaats, maar na enige tijd werd Lynda gebeld: of ze nog interesse had. Inmiddels woonde ze in Den Haag en werkte ze bij een Amerikaans computerbedrijf. “Die stage kwam als geroepen. Ik was dol op Nederland en op de relaxte mentaliteit, ik had de taal geleerd en een leven opgebouwd. Ik wilde heel graag blijven, maar werk vinden op mijn gebied was moeilijk.”

Klein visje

De stage van zes maanden was onbetaald, maar Lynda kreeg een Leonardo da Vinci-beurs. “Mijn taak was informatie zoeken voor de rechters. Ik deed voornamelijk onderzoek in archieven en bibliotheken. Dat besloeg alle aspecten van het internationaal recht en ik ontdekte dat ik dat erg leuk vond.”

Toch had ze wel moeite met de logge VN-organisatie.

“Ik was een heel klein visje in een groot meer. Het voelde niet alsof ik veel bijdroeg. Ik maak graag projecten helemaal mee, en hier was ik een miniem onderdeel van een proces waarvan ik begin noch eind zag.” Allerlei kleine praktische problemen maakten het werken lastig. “Zie maar eens een computer te krijgen

bij de VN of documenten die je nodig hebt.”

Bovendien was er de vraag wat ze na haar stage moest gaan doen. “Ik wilde in Nederland blijven, maar kon daar mijn studie niet afmaken omdat Nederland een ander rechtssysteem heeft. Dan had ik helemaal opnieuw moeten beginnen en daartoe was ik niet bereid. Daar raakte ik wel gestresst van: voortdurend die vraag op de achtergrond hoe het verder moest.”

Uiteindelijk viel er niet aan te ontkomen: Lynda keerde terug naar Dublin. “Het was *heartbreaking*.” De overgang was groot. Ze trok in bij haar oma, uit geldgebrek, maar ook omdat ze geen afleiding kon gebruiken: ze wilde haar studie zo snel mogelijk afmaken. Daarna volgden *law school* en een *apprenticeship*, een tweejarige verplichte vervolgopleiding waar je het vak in de praktijk leert.

Haar praktijkervaring deed Lynda op bij William Fry Solicitors, een van de grootste advocatenkan-

“Mijn stage bij het

oorlogstribunaal heeft

deuren voor me geopend”

jven'

toren van het land. "Daar solliciteren elk jaar zo'n zeventienhonderd mensen, dus het was geweldig dat ik werd aangenomen. Mijn jaar in het buitenland heeft daar zeker bij geholpen en natuurlijk mijn stage bij het oorlogstribunaal. Dat opent echt deuren." Haar Nederlands kwam daar trouwens nog van pas. "Soms vertaalde ik e-mails van Nederlandse klanten of Nederlandse documenten voor mijn baas, dat was erg handig."

Moord en seksdelicten

Eenmaal aan de slag in die baan merkte Lynda dat haar hart toch niet bij bedrijfsrecht lag. "Ik houd veel meer van *human interest* dan van bedrijfsstructuren." Daarom stapte ze over naar het openbaar ministerie in Dublin, waar ze nu nog werkt en waar ze haar eigen projecten heeft. Aan *human interest* geen

gebrek. Ze begon er met de behandeling van kleine vergrijpen tegen de openbare orde, zoals dronken automobilisten. Tegenwoordig houdt ze zich bezig met de vervolging van grotere misdaden: "Moord, seksdelicten en heel veel drugszaken."

Lynda heeft inmiddels haar leven in Ierland. Ze heeft met haar Ierse vriend een huis gekocht in Dublin. Toch lijkt het haar fantastisch om nog eens een tijd in Nederland te wonen. Ze bezoekt haar voormalige Nederlandse huisgenoten nog regelmatig. "Mijn werkgever heeft te maken met alle openbare aanklagers in de wereld, ook in Nederland. Een collega van mij werkt twee dagen per week in Den Haag. Dat lijkt me echt ideaal: in Den Haag wonen en met internationaal recht bezig zijn."

MARJA VERBURG

Lynda Mullin: "Ik ben dol op Nederland en de relaxte mentaliteit daar."

Geen bulkwerk, maar maa

Als Nederland van over de grenzen slimme, kennisinnovatieve studenten wil aantrekken, moet de werving van buitenlandse studenten heel anders worden aangepakt, vindt Paul Minnee.

Tijdens de afgelopen EAIE-conferentie, die in september in Basel werd gehouden, werd in de wandelingen reeds gesproken over de volgende conferentie. Regeren is immers vooruitzien; dat heeft de EAIE inmiddels wel geleerd. In september 2007 zal dan ook in het Noorse Trondheim, tijdens de negentiende conferentie, worden gesproken over *Opportunities and trends in the internationalisation of European higher education*.

Wat Nederland betreft, is het duidelijk dat de mogelijkheden en trends op dit gebied vooral zullen liggen in de niches van de wereldmarkt, en dan onder meer op het gebied van het aantrekken van getalenteerde internationale studenten. Het woord talent valt de laatste jaren opvallend vaak in het Nederlandse hoger onderwijs. Of de gebruikers ervan echter ook de consequenties hebben doordacht die deze verschuiving mee zich meebrengt, blijft vaag en is de vraag. In dit artikel wordt een aantal van de mogelijke consequenties beschreven.

Leren excelleren – talenten maken het verschil. Met die ambitieuze titel werd afgelopen zomer het rapport gepresenteerd dat in het kader van de activiteiten van het Innovatieplatform door een werkgroep onder leiding van SER-voorzitter Alexander Rinnooy Kan is geschreven. Volgens deze werkgroep vraagt de 21e eeuw om meer ruimte voor differentiatie op het niveau van instellingen en op het niveau van individuele talentontwikkeling en indivi-

duele leerwegen. Onderwijs dat leerlingen en studenten aanmoedigt om hun unieke talenten – cognitief, creatief of anderszins – te ontwikkelen, zal hen ook later in hun leven stimuleren tot ondernemerschap. Juist om te voorkomen dat eventueel talent over de balk zou worden gegooid, is het motto ‘alle hens aan dek aan boord van het Nederlandse onderwijsfregat’.

Talentmaximalisatie

De nota bekritiseert expliciet het kabinetsbeleid dat slechts de doelstelling heeft om in 2010 een hogeronderwijsdeelname van 50 procent te realiseren. Immers, zo schrijft het rapport, “wij kunnen het ons niet veroorloven om ook maar een snipper talent verloren te laten gaan, want met de voortschrijdende globalisering en toename van het onderwijspeil in opkomende economieën als China en India, is een vrij hoog maar homogeen opgeleide beroepsbevolking niet langer voldoende om ons huidige hoge welvaarts- en welzijnspeil vast te houden”. De conclusie luidt dan ook dat er meer ruimte moet komen voor differentiatie en maatwerk in het onderwijs.

Mensen moeten meer worden opgeleid en uitgedaagd tot het maximum van hun mogelijkheden. ‘Talentmaximalisatie’ noemt Rinnooy Kan dit. Op dit gebied worden inmiddels tal van initiatieven ontwikkeld. Denk aan de trend van de laatste jaren om *university colleges* te openen voor talentvolle stu-

“Beseft hoger onderwijs de consequenties van nadruk op talent?”

twerk

denten. Of aan het voornemen van de Universiteit Maastricht om de beste 3 procent van haar studenten een beurs te geven ter hoogte van het collegegeld. Of aan het pleidooi van de Algemene Onderwijsbond om 'uitblinkers' beter te belonen dan de gemiddelde docent. Het is duidelijk: het adagium van gelijke kansen voor iedereen geldt in het onderwijs niet meer. Studenten worden juist uitgedaagd om zich van elkaar te onderscheiden.

Wat betekent deze verschuiving – van nadruk op gelijkheid naar nadruk op onderscheid – nu voor de werving van buitenlandse studenten? De Nederlandse instellingen zullen zich er steeds meer op moeten richten om niet de middelmatige, maar juist de goede en zeer goede studenten aan te trekken, onder het motto dat buitenslands toptalent nodig is voor de ontwikkeling van de Nederlandse kenniseconomie.

Tulpen en klompen

Maar het aantrekken van toptalent vergt wel een andere benadering dan de wijze waarvoor momenteel vaak wordt gekozen. Want hoe worden buitenlandse studenten warm gemaakt voor Nederland? Veelal gebeurt dat op grootschalige beurzen waar vele instellingen uit vele buitenlandse landen zich tegelijkertijd presenteren. En wie vertegenwoordigen op die fairs de Nederlandse universiteiten en hogescholen? Vaak zijn het de medewerkers van het Bureau Buitenland en wat zij bieden is een algemeen verhaal over Nederland en de instelling in kwestie. Ik wil niet beweren dat de voorlichting het niveau van tulpen en klompen niet ontstijgt, maar een werkelijk vakinhoudelijk betoog ontbreekt vaak. Dat kan ook niet anders

als inhoudskundigen niet aanwezig zijn op dergelijke voorlichtings- en wervingsbeurzen.

Wil Nederland buitenlandse studenten werkelijk aanspreken op hun talent, dan moet bij de werving de inhoud van opleidingen centraler komen te staan.

Studenten trek je met bijzondere vakken, met goede en liefst bekende docenten en professoren. Dáárvoor zouden buitenlandse studenten naar Nederland moeten komen, niet voor Nederland als land of een universiteit of hogeschool als zodanig. Ook op dit gebied moeten we van bulkwerk naar maatwerk.

“Op wervingsbeurzen

ontbreekt vaak een

vakinhoudelijk betoog”

Terug naar de afgelopen EAIE-conferentie. De openingspeech in Basel werd gehouden door Peter Brabeck, topman van Nestlé. Hij maakte een interessante opmerking over de behoefte van zijn bedrijf aan hooggeschoolden. Het was hem gebleken dat bijvoorbeeld artsen in zijn concern een veel te hoog opleidingsniveau hadden. Voor hun dagelijks werk was een kostbaar, zevenjarig opleidingstraject helemaal niet nodig. Zijn advies was dan ook om eens kritisch te bezien of Europese hogeronderwijsinstellingen niet veel meer maatwerk zouden moeten leveren om aan de werkelijke behoeften van de markt te voldoen. Mensen die op termijn competenties tekortkomen, kunnen later altijd nog de weg van *life long learning* bewandelen. Kortom: in de beperking toont zich de meester. Een interessant discussiethema voor de conferentie in Trondheim?

Paul Minnee is vanuit Hogeschool InHolland gedetacheerd bij de HBO-raad voor onder meer het project EXISTENTE, in het kader waarvan excellente studenten uit Azië naar Nederland worden gehaald.

A G E N D A

Januari
2007

De IND en het Mobstacles-team van de Nuffic organiseren op **16 januari** een voorlichtingsmiddag. Op deze middag krijgen medewerkers van hogeronderwijsinstellingen informatie over de juiste werkwijze bij het aanvragen van de Machtiging tot Voorlopig Verblijf (MVV) voor hun nieuwe buitenlandse studenten. Hoewel de aanvraagprocedures hiervoor steeds soepeler zijn gaan verlopen, zijn er nog steeds verbeteringen nodig om het aantal dossiers dat door de IND als incompleet wordt beschouwd, te verminderen. De voorlichtingsmiddag wordt in principe één keer per jaar georganiseerd en vindt plaats in Utrecht. Meer informatie bij Kitty Hemmer: khemmer@nuffic.nl.

Februari
2007

Op **2 februari** vindt er in Brussel een bijeenkomst plaats in de reeks European Policy Seminar van de Academic Cooperation Association (ACA). Op de bijeenkomst, getiteld *What's new in Brussels 2007 – Recent Developments in European Policies*, worden de recentste standpunten van de Europese Commissie behandeld. Wat staat er bij de commissieleden op de agenda? En hoe beïnvloedt dit het hoger onderwijs in Europa? Voor meer informatie: www.aca-secretariat.be.

Van **22 tot 24 februari** organiseert de EAIE de cursus *Introduction to the art of international credential evaluation*. Deze cursus – die in Leiden wordt gehouden – gaat in op het belang van accreditatie en erkenning, de problemen en kenmerken van frauduleuze documenten, de criteria en procedures die worden gebruikt bij diplomawaardering, en recente ontwikkelingen op dit gebied. Meer informatie en aanmelding (tot 8 januari) op www.eaie.org/training.

ERA-MORE organiseert op **27 februari** een seminar over immigratieprocedures voor buitenlandse onderzoekers en gastdocenten. De informatiemiddag is bedoeld voor medewerkers van hogeronderwijsinstellingen en andere organisaties die buitenlandse onderzoekers aantrekken. Meer informatie bij Maureen Bergman: mbergman@nuffic.nl.

Beurzen

Cultureel Verdrag beurzen Finland

De Finse autoriteiten stellen in het kader van het Cultureel Verdrag tussen Finland en Nederland een aantal studie- en onderzoeksbeurzen beschikbaar voor het studiejaar 2007–2008. De beurzen zijn bestemd voor universitair afgestudeerden (masters) en (jonge) onderzoekers. Beursperiode: minimaal drie en maximaal negen maanden. Beursinhoud: maandtoelage van € 1.000. De deadline voor het indienen van aanvragen is 8 januari 2007, bij de afdeling Internationalisering van de Nuffic. Meer informatie over de beurzen en het hoger onderwijs in Finland is beschikbaar op www.nuffic.nl/cultureleverdragen (landeninformatie Finland) en op <http://finland.cimo.fi>.

Cultureel Verdrag beurzen Noorwegen

In het kader van het Cultureel Verdrag tussen Noorwegen en Nederland stellen de Noorse autoriteiten een aantal studie- en onderzoeksbeurzen beschikbaar voor het studiejaar 2007–2008. Het betreft een multilateraal beursaanbod van beurzen van minimaal één en maximaal tien maanden. Daarnaast zijn ook enkele beurzen beschikbaar voor het volgen van een zomercursus aan de University of Oslo of de University of Bergen. De studie- of onderzoeksbeurzen zijn bestemd voor (bijna) afgestudeerden die op het moment van aanvraag niet ouder zijn dan veertig jaar. De hoogte van de beurs ligt tussen de 8.500 en 11.500 Noorse kronen (NOK) per maand, excl. een eenmalige bijdrage van NOK 7.000. Deadline voor het indienen van de aanvragen is 8 januari 2007 bij de Nuffic, afdeling Internationalisering. Nadere informatie over het volledige beursaanbod, inclusief aanvraagformulieren, via www.nuffic.nl/cultureleverdragen (landeninformatie Noorwegen).

Voor beginnende medewerkers houdt de Nuffic op **15 en 16 maart** een tweedaagse, intensieve introductie cursus immigratieprocedures. De cursus, die gehouden wordt in Den Haag, geeft internationaliseringsmedewerkers en medewerkers personeelszaken van hogeronderwijsinstellingen, bedrijven en onderzoeksinstituten informatie over wat er komt kijken bij het begeleiden van buitenlandse medewerkers bij hun komst naar Nederland. Een buitenlandse wetenschappelijk onderzoeker of gastdocent die een bepaalde periode in Nederland wil doorbrengen, moet op tijd de juiste immigratieprocedures in gang zetten. De werkgever kan hem bij dit regelwerk begeleiden. Meer informatie over de cursus bij Kitty Hemmer: khemmer@nuffic.nl.

De EAIE geeft een cursus *The fair way of doing things! Using education fairs to recruit students* op **15 en 16 maart** in Boedapest, Hongarije. De cursus laat zien hoe onderwijsbeurzen op de beste en efficiëntste manier kunnen worden benut. Bent u nog geen vaste bezoeker van onderwijsbeurzen of bent u teleurgesteld teruggekomen van een beurs? Dan is deze cursus voor u. Registratie (tot 25 januari): www.eaie.org/training.

In Athene houdt de EAIE van **22 tot 24 maart** de cursus *Internationalization at home: from theory to practice*. Deelnemers ontwerpen tijdens deze cursus een actieplan voor het toevoegen van een internationale dimensie aan zowel hun onderwijsprogramma's als aan de onderwijsomgeving binnen hun eigen instituut. Meer informatie en aanmelding (tot 1 februari) op www.eaie.org/training.

Advising international students. Dat is de titel van een cursus van de EAIE die van **28 tot 31 maart** in Maastricht wordt gehouden. In welk opzicht zijn advisering en begeleiding cultureel gedefinieerd? Deze en gerelateerde vragen komen aan bod. De cursus is bedoeld om de vaardigheid in het omgaan met cultureel verschillende studenten te vergroten. Meer informatie en aanmelding (tot 8 februari) op www.eaie.org/training.

Op **29 en 30 maart** vinden voor de zevende keer de Ontmoetingsdagen Nederland-Frankrijk plaats. Op de bijeenkomst, getiteld *L'étudiant nomade – De reizende student*, wordt ingegaan op tal van aspecten van internationale mobiliteit tussen Nederland en Frankrijk. De ontmoetingsdagen worden gehouden in Amsterdam. Meer informatie via secretariaatfnn@let.uu.nl.

Europe's universities beyond 2010 – diversity with a common purpose. Dat is het thema van de vierde bijeenkomst van de European University Association (EUA). De conventie vindt plaats van **29 tot 31 maart** in Lissabon. Op de bijeenkomst zal worden gesproken over de vorderingen van het Europese hoger onderwijs sinds de Glasgow-conventie van 2005 en over de toekomst en gewenste koers van de Europese universiteiten. Meer informatie is te vinden op www.eua.be.

Study-in-Holland-booth bij netwerkconferenties

Ook in 2007 organiseert de Nuffic een Study-in-Holland-booth bij de NAFSA-conferentie in Minneapolis (27 mei tot 1 juni) en bij de EAIE-conferentie in Trondheim (12–15 september). Nederlandse universiteiten en hogescholen kunnen deelnemen aan deze stands. De hogeronderwijsinstellingen kunnen zichzelf hier presenteren, de stand bemensen en part-

ners uitnodigen voor de 'Dutch Drink'. Er is beloofd dat in 2007 meer standruimte wordt toegewezen dan in voorgaande jaren. Via de COI- en HIB-mailinglijsten is in december hierover informatie verspreid. Meer informatie is ook verkrijgbaar bij Rob Wieleman: 070-426 0297 of wieleman@nuffic.nl.

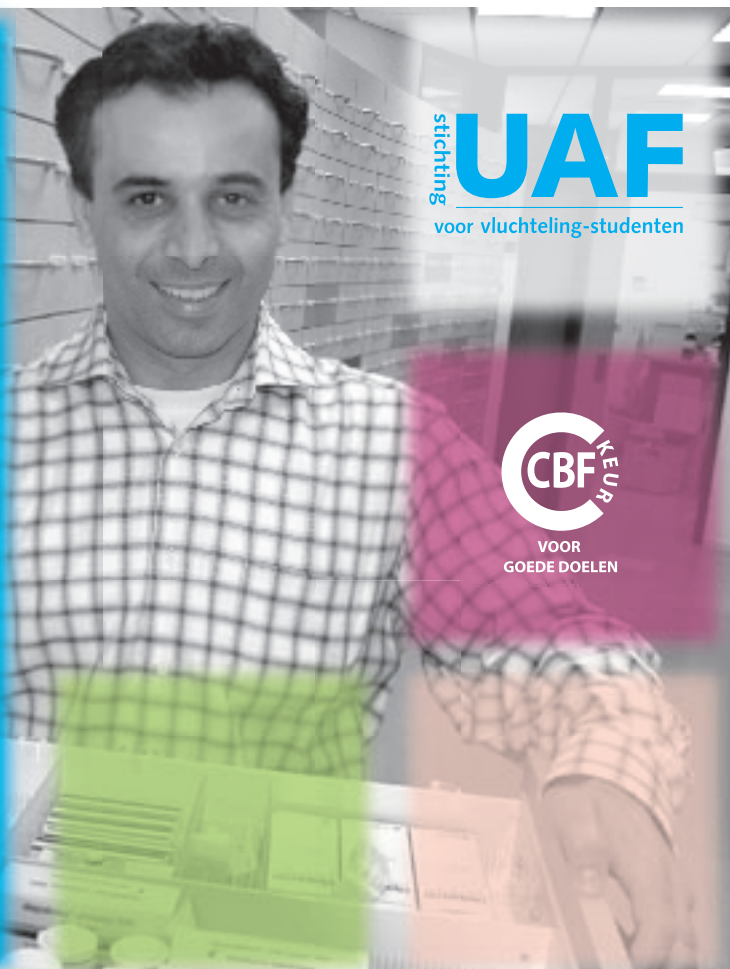
Nemat Shekari
"Het UAF maakt je wegwijs in de Nederlandse
samenleving."

Wie alles achterlaat
moet het van de
toekomst hebben.
Word ook donateur!
GIRO 76300

Stichting voor Vluchteling-Studenten UAF
Studie en werk voor hoger
opgeleide vluchtelingen

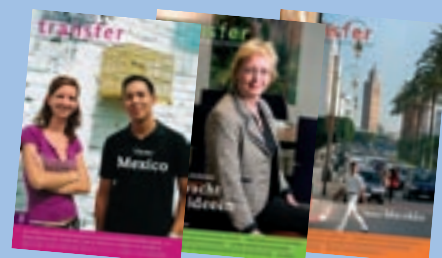
Postbus 14300, 3508 SK Utrecht | T(030) 252 08 35 | www.uaf.nl

stichting **UAF**
voor vluchteling-studenten

transfer

VAKBLAD OVER INTERNATIONALISERING IN HET HOGER ONDERWIJS

Transfer is hét vakblad over internationale samenwerking in
hoger onderwijs en onderzoek.

Transfer houdt u negen keer per jaar op de hoogte van de
jongste ontwikkelingen op dit gebied.

Transfer biedt:

- nieuws en achtergronden;
 - prikkelende opinies;
 - columns van belangrijke personen in het hoger onderwijs;
 - een actuele agenda met relevante activiteiten;
- en nog veel meer.

Wilt u ontdekken wat Transfer u te bieden heeft?
Vraag dan een gratis proefexemplaar aan.

Vul hiernaast uw gegevens in en stuur deze bon naar:
Nuffic, redactie Transfer, Postbus 29777, 2502 LT Den Haag.

Naam: (m/v)

Voorletter(s):

Adres:

Postcode en plaats:

Telefoon:

E-mail:

Onderwijsinstelling/bedrijf:

Afdeling: